ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТ!

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени аль-ФАРАБИ

РОӘК ОӘБ отырысы аясындағы
«УНИВЕРСИТЕТТЕРДЕП БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАЛАРЫНЫҢ
ЭКСПОРТТЫҚ ӘЛЕУЕТІН ЖӘНЕ БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІГІН АРТТЫРУ» атты
47-ші ғылыми-әдістемелік конференциясының

МАТЕРИАЛДАРЫ

26-27 қаңтар 2017 жыл

4-кітап

МАТЕРИАЛЫ

47-ой научно-методической конференции
«ПОВЫШЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ
И ЭКСПОРТНОГО ПОТЕНЦИАЛА ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММ
УНИВЕРСИТЕТОВ»
в рамках заседания УМО РУМС

26-27 января 2017 года

Книга 4

Алматы
«Қазақ университеті»
2017

Қыдыр Т.

АРАБ, ПАРСЫ ТІЛДЕРІН ҮЙРЕНЕТІН СТУДЕНТТЕРГЕ ЕСКІ ҚОЛ ЖАЗБ А Л А РДЫ ОҚЫТЫП ҮЙРЕТУДІҢ ӨЗІНДІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Түйін: Араб графикасымен жазылған арабша, нарсыша және түркише жазылған қолжазбаларды ауда ғылыми айналымға түсірудің маңызы жоғары. Сондықтан да мақалада араб, парсы болімдсріндс оқп студенттерге шығыс тілдеріндегі ескі қолжазбаларды оқытып, үйретудің ерекшелігі туралы сөз болады.

Кіліт сөздер: кадикология, қолжазба, мэтін, литография, тасбаспа, сирек қор жэне т.б.

Ескі қолжазбаларды оқу - кез-келген маманның қолынан келе бермейді. Әсіресе араб каллиграфиясі жазылған ортағасырлық қолжазбаларды игеру тіптен қиын. Оған себеп мұсылман елдерінде ке қолданьшатын бұл эліппе заман уақыт өткен жетілдіріліп отырған. Араб каллиграфиясының ортағасырлта дамығаны соншалық дыбысты хатқа түсіретін таңба ғана емес, сонымен бірге өнер ретінде дами баға Исламның алғашқы жылдарында мэтіндер куфа үлгісінде жазылған болса, бертін келе насх, сулс, та насталиқ, шекэсте насталиқ болып дамып отырды. Әр дәуірде жазылған мотіндер сол замая каллиграфиялық даму ерекшелігінен хабар береді. Әрі араб каллиграфиясымен жазылған мотіндсрді оқу тағы бір қиындығы - онда дауысты дыбыстардың толық таңбаланбайтындығы. Замма, фатха жоне кз таңбалары арқылы, «а», «и» жэне «у» дыбыстары ғана көрініс беретін мэтінді оқу, барлық дыбыстары көр беретін кирил не латын эліппесінен қиындық соқтырады. Сонымен бірге араб харакаттарының қолжаз тіптен көрініс тапппауы немесе дұрыс қойылмауы да оқушыға әжептеуір қиындық туғызады. Яғни, каллиграфиясының даму барысында бірнеше сатыдан өтуі және дауысты дыбыстардың толық таңбаланбі араб, парсы тілінде жазылған мэтіндерде харакаттардың койылмауы қолжазбаны оқып игерудс қиь туғызады. Бүл эліппенің даму ерекшелігі мен өзіндік қиындығын ашып айтуымыздағы басты се ортағасырдан бізге дейін жетіп келген көне қолжазбалардың барлығы дерлік осы графикада сақталған. А парсы һэм түркі (мү_ны көбінесе шагатай тілі деп атайды, алайда бұл тіл Шағатай ұлысында ғана емес, соны бірге Жошы басқарған қыпшақ даласында да кеңінен қолданылған болатын) тілдерінде жаз колжазбаларда біздің рухани байлығымыз жатыр. Өткен тарихымызға қатысты күнды мэліметтер руханиятымыздың асыл қайнарлары сол колжазбаларда көрініс берген. Әдеби жэдігерлеріміз бен м мұраларымыздың асыл бұлағы да сонда. Сондықтан да көнерген қолжазбаларды оқып, игеру, оны ғыль айналымға түсіріп, көпшілік қауымға жеткізудің маңыздылығы жоғары.

Көнерген қолжазбаларды зерттеп, зерделеуді батыста кадикология деп атайды. «Кадикология» терм алғаш енгізіп, ғылыми айналымға түсірген француз ғалымы Альфонс Дэн екендігі белгілі [1]. қолжазбаның тарихы, жазылу эліппесі, мұқабасы, безендірілуі жэне т.б. жіті зерттеледі. Шығыс мұсыл елдерінде де нусх-е хэтти яғни қолжазба деп бұл салага ерекше назар аударады. Себебі қолжазба - ғасы тезінен біздің күнімізге дейін жеткен рухани казына болып есептеледі.

Кез-келген кітапхананың байлығы ондағы кітаптардың санымен емес, сирек қорында сактаулы жатқан қолжазбалар ме ескі кітаптардың көптігіне байланысты екендігі анық. Әлемде қолжазба қорь кітапханалардың оқырмандары да жоғары. Басқа елдерді айтпағанның өзінде, Түркиядағы Сүлеймания, Б кітапханаларындағы негізгі байлық - араб, парсы һэм түркі (османлы һэм шағатай) тілдерінде жазылған қолжазбалар қорына тікелей байланысты. Әрі сол қолжазбаларды көпшілік оқырманға таныстыру мақсаты арнайы каталогтар да шығарылып келеді. Сол жинақтар арқылы қорда кандай құнды жэдігерлер жатқанд сол арқылы танысуға болады. Одан бөлек жекелеген кітапханаларда жаткдн қолжазбалардың да кат жарық көрген. Солардың қатарында Ерзүрымдағы Ататүрік университеті кітапханасындағы араб тш жазылған қолжазбалар туралы мэлімет беретін «Агар едеЫуайда каупакіаг» деген каталогты атап өтуге бо [2].

Біздің елемізде де қолжазбатануға ерекше кеңіл бөлініп келеді. Мамандардың тапшылығына қарамастан салада ізденістер бар. Қазақстан Республикасы ¥лттық кітапханасы мен Орталық ғылыми кітапхана қолжазба қоры бар. Осы кітапханалардағы сирек қолжазбалар мен ескі кітаптар қорларында араб эліпшес жазылған мол мұра сакталған. Сондағы рухани байлақтырды ғылыми айналымға түсіріп, көпшілік қауь таныстыру мақсатымен сондағы қолжазбаларының гылыми сипаттамасы жасалған. Сондай каталога қатарында шығыстанушы Ғ.Қамбарбекова тарапынан құрастырылған «Парсы тіліндегі кітаптардың катало атап өтуге болады [3]. Бұл каталогта ¥лттық кітапхананың қорында сақтаулы түрған парсы тіл қолжазбалардың гылыми сипаттамасы берілген.

Сондай-ақ, Орталық ғылыми кітапхана қорындағы колжазбалардың гылыми сипаттамалары да бі кітап болып жарық кергені белгілі. Кейінгі жылдары сол колжазбаларды ғылыми айналымға түсіру мақсать мэдени мұралар бүгінгі емлеге түсіріліп, кітап болып жарық көріп жатыр. Солардың қата хандарымыздың шежіресін таратып беретін «Қазақ жазбаларындағы хандар шежіресін» атап өтуге болады

Десек те елімізде қолжазбатанушылар қатары сирек. Саусақпен санарлық мамандарымыз гана бар. графикасымен жазылган араб, парсы һэм түркі тілдеріндегі коне қолжазбаларды зерттеп, зерделейтін мам қажеттілігі туындайды. Осы орайда Қазақ үлттық университеті Шығыстану факультетінде дайындал «Шетел филологиясы», «Аударма ісі» жэне «Шығыстану» мамандықтарына таңдау пэн ретінде «Қолжазб жэне мэтінтану» сабағын енгізген орынды болмақ. 2016-2017 оқу жылынан бастап магистранттарға « (араб) қолжазбаларын оқыту эдістемесі» деген пэн енгізіле бастады. Ғылым элеміне сыналап еніп келе ж жас мамандар үшін бұл пэннің маңызы жоғары. Себебі «Шетел филологиясы», «Аударма ісі» мамандықг

рген түлектердің бәрі дерлік ғылым жолына түспесе де, кенекез қариялардың сандықтарында сарғайып тқан ескі қолжазбаларды оқып, игеретін деңгейде болады. Бүгінде магистранттарға 3 (үш) кредит етіп ітылып жатқан бұл пэннің бакалавриятта оқитын жоғары курс (негізінен 4 курс) студенттеріне енгізсе де ынды болар еді. Себебі араб, парсы тілдерін жетік білетін мамандар баспадан шыққан кітаптарды мүдірмей анымен де, ескі қолжазбаларды оқуға келген ежіктеп қалатыны бар. Себебі жоғарыда айтып еткеніміздей, азба оқудың езіндік қиыншылығы бар. Қазақ арасына «жүгіртпе жазу» аталып кеткен «шекэсте насталик» лгілерін оқу үшін арнайы курстардан өту керек, немесе бір семестр бойына пэн ретінде оқытылу керек. Сонда гана түлектерімізді ғылым элеміне қарай бағыттаған болар едік.

Әдебиеттер тізімі:

1. hпр8://ш.\YIкipeëia.ог^\yiкi/%О0%9А%О0%ВЕ%В0%В4%В0%В8%О0%ВА%О0%ВЕ%О0°/оВВ°/оО0%В Е%О0%В3%О0%В8%О1 %8Ғ.
2. Агар еёеЬiaIiimIa каупакiаг. Еггигит,1995. - 283.
3. Парсы тіліндегі кітаптардың каталогы. Алматы: «ЖШС Полиграфкомбинат», 2011. - 192 б.
4. Қазақ қолжазбаларындағы хандар шежіресі. Алматы: Ғылым ордасы, 2015. -310 6.

Лашук М.

РАЗВИТИЕ АЭРОКОСМИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Индустриализация — процесс ускоренного социально-экономического перехода от традиционного этапа развития к индустриальному, с преобладанием промышленного производства в экономике. Индустриальное общество — общество, сформировавшееся в процессе и в результате индустриализации, развития машинного производства, возникновения адекватных ему форм организации труда, применения достижений научно-гехнологического прогресса.

В декабре 2012 года в Послании Главы государства народу страны была представлена Стратегия развития 'еспублики Казахстан до 2050 года. Президентом была поставлена задача к 2050 году войти 30-ку нкуретноспособных стран мира. Для решения данной задачи была разработа Государственная программа устриально-инновационного развития Республики Казахстан. Приоритетными направлениями являются: металлургия, химия, нефтехимия, машиностроение, строительство материалов и пищевая промышленность [1].

Машиностроение, поставляющее новую технику всем отраслям народного хозяйства, определяет хнический прогресс страны и оказывает решающее влияние на создание материальной базы общества, енно развитие машиностроения позволит нашей стране в кратчайшие сроки перейти от продажи ресурсов **на** ешнем рынке к продаже машин и высоких технологий. В связи с этим развитию отрасли машиностроения вдается огромное значение.

Для развития космической отрасли в Республике Казахстан необходимы будут высококлассифицированные ециалисты. Одной из проблем развития является слабые практические навыки выпускников из-за устаревших •рванных от практики образовательных программ, слабая материальная техническая база. Проведя анализ ной ситуации в мировом пространстве, был изучен опыт Берлинского технического университета и марского государственного аэрокосмического университета им. С. П. Королева. Мы пришли к выводу, что ходом из данной проблемы является проектирование и разработка студенческих наноспутников на базе иверситета.

Спутниковые технологии являются важнейшим компонентом при изучении космического пространства и мли, а также для обеспечения многих других задач. В настоящее время жесткая конкуренция на мировом ынке космических товаров и услуг заставляет его участников предоставлять свои возможности в кратчайшие оки, качественно и по низким ценам без снижения целевой эффективности космических систем. Основным епятствием при продвижении на рынке являются высокая стоимость и продолжительность создания КА, дств выведения, а также высокая стоимость запусков и длительное время **их** подготовки. Одним из иантов удешевления запусков, по мнению отечественных и зарубежных специалистов, является радикальное еньшение массы КА. В настоящее время отмечается значительный рост числа запусков космических аратов, масса которых составляет от 1 до 10 кг. Наряду с крупнобюджетными аппаратами, существуют аленькие, так называемые, наноспутники. Достижения последних 10 лет в области микроэлектроники и икроэлектромеханики позволили создавать малые космические аппараты **ни** в чем не уступающие большим по евым характеристикам. Традиционно такие спутники используются для обучения и отработки новых хнологий, однако сфера **их** применения постоянно расширяется [2].

Малогабаритные спутники уже прочно вошли в практику космических экспериментов и исследований. Одно из направлений, где они уверенно демонстрируют свои преимущества, это технологические эксперименты по іестированию миниатюрной элементной базы и отработке новых технологических решений. Другое травление - использование малогабаритных спутников в образовательном процессе. Все это обусловлено яносительно невысокой стоимостью миссий и коротким временным циклом разработки.

Сегодня наноспутники - это приоритетные разработки не только для образовательных учреждений, но и для всех космических компаний, так как **их** производство и запуск стоит относительно недорого. Благодаря невысокой стоимости и доступности технических решений, запуск студенческого наноспутника позволяет провести различные научные эксперименты независимо от возможных носителей аппарата [3].

Преимущества отработки космической техники на технологических сверхмалых космических аппаратах:

Зотов Қ.А. МЕМЛЕКЕТ ЖӘНЕ ДІН ҚАТЫНАСТАРЫ ПӘНІН ОҚЫТУДЫҢ МЕТОДОЛОГИЯЛЫҺ АСПЕКТІЛЕРІ. 12

Ибрагимова М.Н., Нусупбаева С.А., Тойшубекова Ж.К. ОТАН ТАРИХЫН ОҚЫТУДА ПАЙДАЛАНЫЛАТЫН ӘДІСТЕРДІҚОЛДАНУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ 12

Иманалиева Ғ.Қ. МЕДИА-МӘТІНДЕРІНДЕГІ ЭМОТИВТІҚҰРАЛДАРДЫҢ БЕРІЛУІ 13

КалышА.Б., Исаева А.И. К МЕТОДОЛОГИИ ЭТНОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ 13

Қамзин К. «ЖУРНАЛИСТИКАГА КІРІСПЕ» ПӘНІН ОҚЫТУ ҮДЕРІСІНДЕГІ КЛАССИКАЛЫК ОНЕР ҮЛГІЛЕРІНІҢ РОЛІ. 13

Қартабаева Е.Т. «ИСЛАМ ТАРИХЫН ОҚЫТУДА ДІНИЖҮЙЕЛЕРДІ САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ ПӘНІНДЕ ГЫЛЫММЕНБІЛІМБЕРУДІ ҮШТАСТЫРУ 14

Касымова Г.М. ГАРМОНИЗАЦИЯ ПРОЦЕССА ОБУЧЕНИЯ ПОЛИЯЗЫЧИЮ ИЗ ПРАКТИКИ УНИВЕРСИТЕТА СУЛЕЙМАН ДЕМИРЕЛЯ 14

КәрібаевБ.Б. ЕЛБАСЫНЫЦ «МӘҢГІЛІК ЕЛ» ИДЕЯСЫНЖОО СТУДЕНТТЕРІ АРАСЫНДА ТШМД ТҮСІНДІРУ ЖОЛДАРЫ. 14

Ким А.М., Джаркешев К.И., Гоголева Л.Н., Бредихина Я., Лощанов М. МЕНТАЛЬНЫЙ ТРЕНИНГ\ ЕГО РОЛЬ В САМОРАЗВИТИИ И САМООБРАЗОВАНИИ ЧЕЛОВЕКА В СПОРТЕ И ЖИЗНИ 14

Конуспаев СР., Журтбаева А.А. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ РЕЗУЛЬТАТОВ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИИ ПРИ ПОДГОТОВКЕ МОЛОДЫХ СПЕЦИАЛИСТОВ 14

Кудайбергенова С.К, Мадалиева З.Б., Баймолдина Л.О. ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЬ ОРГАНИЗАЦИИ ЭКЗАМЕНАЦИОННОЙ СЕССИИ В ВУЗЕ 14

Кулиев И. О., Иляшова Г.К. БІЛІМБЕРУДЕГІПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫҢРӨЛІ 15

V *Кыдырбаев Б.М. КОРЕЙ ТІЛІН ШЕТ ТІЛІРЕТІНДЕ ОҚЫТУ ӘДІСІ 15*

Кылышбаева Б.Н, Дуйсенова СМ. МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ КОНФЛИКТОЛОГИИ ДЛЯ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ РАБОТНИКОВ 15

ҚалиоллаА., Анипина А.К МӘДЕНИЕТТІК БІЛІМ- САП АЛЫ А УДАРМАНЫЦ ТИІМДІЖОЛЫ 15

Қалымбетова Э.К, Болтаева А.М. БОЛАШАҚ МАМАНДАРДЫ ДАЯРЛАУДАҒЫ ҚҰНДЫЛЫҚТЫҚ БАГДАРЛАРДЫ ЗЕРТТЕУДЩ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ МАЦЫЗЫ 16

Қалымбетова Э.К, Дүйсенбеков ДД ӨМІР БАРЫСЫНДА БОЛАШАҚ КӘСІБИ ЖОСПАРДЬ ҚҰРУДЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ АСТАРЛАРЫ 162

ч/*Қамбарбекова Г.Ә. ШЫГЫСТАНУШЫ МАМАНДАРЫН ДАЙЫНДАУДАГЫ КАДР МЕН ЖӘНЕ ӘДЕБИЕТТЕРМЕН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ МӘСЕЛЕСІ 164*

Каражан Қ.С. ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫН ОҚЫТУДЫҢ МЕТОДОЛОГИЯЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ 16

Қожахметпов Б.Т., Мукалиев Ж.Қ., Ақмолдаева Б.Қ. КАДАСТР МАМАНДЫҒЫНЫҢ СТУДЕНТТЕРШЕ «ФОТОГРАММЕТРИЯ» ЖӘНЕ «ЖЕРДІ ҚАШЫҚТЫҚТАН ЗОНДЫЛАУ) ПӘНДЕРІН ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ 16

Қозыбақова Ф.А. КАЗАХСТАН ТАРИХЫН ОҚЫТУДА КӨРКЕМ ӘДЕБИЕТТІ ПАЙДАЛАНУ ЖӘНЕ ПАТРИОТТЫҚ ТӘРБИЕ 17

Қойбақова АС, Шарыпқазы Н. ҚЫТАЙ ТІЛІН ҮЙРЕНУ МЕН ОҚЫТУДАГЫ МӘДЕНИЕТТІҢ ОРНЫ

Қортабаева Г.Қ., Ешметова Б.Б. ТҮРКІ ТІЛДЕРІНДЕГІ ФОНЕТИКАЛЫҚ ҚҰБЫЛЫСТАРДЬ ОҚЫТУ 174

Құлжанова Б.Р. ӨЗ БЕТІНШЕ БІЛІМАЛУДЫЦ ТИІМДІӘДІСІ 17

\/*Қыдыр Т. АРАБ, ПАРСЫ ТІЛДЕРІН ҮЙРЕНЕТІН СТУДЕНТТЕРГЕ ЕСКІ ҚОЛЖАЗБАЛАРДЬ ОҚЫТЫП ҮЙРЕТУДІҢ ӨЗІНДІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ. 17*

Лашук М. РАЗВИТИЕ АЭРОКОСМИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН....17

Махарова ГС, Тастемирова Б.И КЕЙБІР АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕГІ ҒЫЛЫМИ - ТЕХНИКАЛЫҚ ТЕРМИНДЕРДЩ А УДАРМАДАГЫ ПРАГМАТИКАЛЫҚ АСПЕКТІСІ 78

Медетбекова П. Т., Исмайлова НА. ЖИІЛІК СӨЗДІКТІЦ ТІЛДІОҚЫТУДАГЫ ТИІМДІЛІГІ 18

Медеубекұлы С ЖУРНАЛИСТИКА МАМАНДАРЫНЫЦ НАРЫҚТЫҚ ТАЛАПТАРГА САЙ КӘСІБИ БІЛІГІН ЖЕТІЛДІРУДЕГІ ТЕРМИНОЛОГИЯ ҚИЫНДЫҚТАРЫ 18

Мэмбетова М.Қ., Мәмбетова А.Қ., Медетбекова ИТ. ТІЛДІК САНАДАГЫ КЛИШЕЛ1К ҚҰРЫЛЫМДАРДЫ ОҚЫТУ МӘСЕЛЕСІ 19

Мәтбек Н.Қ. ШЕТЕЛДІК ТЫҢДАУШЫЛАРГА КАЗАК, ТІЛІ ЖАЛҒАУЛАРЫН МЕҢГЕРТУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ 19

Мәтбек Н.Қ., Оразбаева Х.Қ. ҚАЗАҚ ДИАСПОР АСЫ ТЫЦДАУШЫЛАРЫНА ҚАЗАҚ Т1Л1Н ГЫЛЫМИ НЕГІЗДЕ МЕЦГЕРТУ ЖОЛДАРЫ 196

Мэулет Б., Ахметбек Г. ҚЫТАЙ ТІЛІНДЕГІКҮРДЕЛІСӨЗДЕРДІОҚУТЫДЫҢ ӘДІСТЕМЕСІ 198